

Norsk klimastiftelse
NORGES GRØNNE TANKESMIE

Klimaråd 2026

Vurderinger og anbefalinger
for en bedre klimapolitikk i Norge

Denne versjonen er et utdrag fra rapporten med
oppsummeringer og anbefalinger.

KAPITTEL 1:

En vellykket global klimaomstilling er i Norges interesse

OPPSUMMERING

Norge er tjent med at Europa og verden lykkes med sin omstilling. Derfor er det i Norges interesse å bidra også utenfor landets grenser – samtidig som det norske samfunnet gjennomfører en bred omstilling for å bidra til å bremse klimaendringene og stoppe naturtapet.

- Å sikre et godt livsgrunnlag for fremtidige generasjoner er målet for den brede samfunnsmessige omstillingen vi står oppe i.
- Klimapolitikken er en svært viktig del av den multilaterale verdensorden som Norge også har en sterk egeninteresse av å forsvare.
- Norge har store inntekter fra olje og gass. Vår finansielle styrke gir et særskilt ansvar for å bidra internasjonalt, samtidig som det kan dempe risikoen for fremtidige søksmål.
- Norge bør tredoble bidraget til internasjonal klimafinansiering innen 2030, som er i tråd med den globale ambisjonen vedtatt på FNs klimatoppmøtet i Baku i 2024.
- Den geografiske begrensningen på Oljefondets investeringer i fornybar infrastruktur bør oppheves.
- Kamp mot feil- og desinformasjon er en nødvendig del av klimaomstillingen. Sterke kunnskapsmiljøer, internasjonalt forskningssamarbeid og støtte til redaktørstyrte medier er avgjørende for å lykkes.

Anbefalinger fra Klimaråd

Mer åpenhet om Norges globale klimafotavtrykk

Norge har ansvar for klimagassutslippene på vårt territorium, men hvordan vi påvirker utslipp i andre land må være en del av underlaget når vår hjemlige politikk utformes. Dette er nødvendig både for å redusere klima- og naturavtrykket, og for å redusere ulike former for klimarisiko. Vi anbefaler at regjeringen følger Danmarks eksempel og gir ut en årlig rapport om Norges globale klimafotavtrykk.

Norsk klimafinansiering bør tredobles

Med store finansielle ressurser og betydelige inntekter fra eksport av fossil energi har Norge både kapasitet og et særskilt ansvar for å bidra mer internasjonalt. På FNs klimatoppmøte i Baku i 2024 ble det enighet om å tredoble finansieringen av klimatiltak i utviklingsland fra 100 til 300 milliarder dollar årlig innen 2030. Som del av Norges bidrag til å nå dette målet bør Norge også tredoble sitt klimafinansieringsbidrag fra dagens nivå innen 2030. En opptrapping av Klimainvesteringsfondet, slik Stortinget har bedt regjeringen om, vil være et særlig viktig virkemiddel i oppfølgingen av et oppjustert klimafinansieringsmål. Overføringer til Klimainvesteringsfondet bør behandles som en omklassifisering av formue, slik at det ikke belaster statsbudsjettet.

Oljefondets investeringsunivers bør utvides

Oljefondet må få anledning til å investere i fornybar infrastruktur ut fra kommersielle vurderinger, også utenfor Europa og Nord-Amerika som er dagens politisk bestemte avgrensning.

Kunnskapsberedskap mot desinformasjon

Desinformasjon er blitt en strategisk trussel mot klimaomstillingen – brukt både av Russland for å destabilisere europeiske samfunn og av amerikanske aktører for å undergrave klimavitenskapen. Norske myndigheter og forskningsmiljøer bør møte denne utviklingen med en aktiv strategi for økt kunnskapsberedskap: ved å øke finansieringen av klimaforskning, styrke internasjonalt forskningssamarbeid og sikre at bortfall av amerikanske klimadata kompenseres. I tillegg bør myndighetene øke støtten til uavhengige medier og styrke opplæring i kritisk medieforståelse, slik at befolkningen er rustet til å motstå organiserte desinformasjonskampanjer og forsøk på destabilisering.

KAPITTEL 2:

Styring og organisering av norsk klimapolitikk

OPPSUMMERING

For å lykkes med klimaomstillingen trengs klare mål for hvor vi skal – og et godt og troverdig styringssystem som bringer oss dit.

- Den norske klimapolitikken lider under mangel på samordning og styring, både på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer.
- Norge må opptre trygt innenfor det som er våre folkerettslige forpliktelser og klimastyringssystemet må være utformet i tråd med dette.
- Norge bør forsterke klimamålet for 2050 og innføre karbonbudsjetter som er forankret i det lovfestede klimamålet for 2050. Dette vil gi myndighetene et sterkere styringsverktøy.
- Grønn bok må bli en reell gjennomføringsplan for klimapolitikken.
- Det bør opprettes et uavhengig klimaråd.
- Norge bør videreføre klimasamarbeidet med EU og bidra mest mulig aktivt til å utvikle EUs klimaregelverk for perioden etter 2030.
- En rekke uavklarte forhold mellom Norge og EU må avklares snarest.

Anbefalinger fra Klimaråd

2050-målet

Stortinget bør lovfeste et mål om netto null utslipp av klimagasser i 2050 (uten LULUCF), der minimum 90 prosent av utslippsreduksjonene skal tas i Norge. Det bør også lovfestes at de resterende kuttene skal gjennomføres i samarbeid med EU.

Innføring av karbonbudsjett

Som et nytt element i det norske klimastyringssystemet bør det innføres flerårige karbonbudsjetter, som dekker alle klimagasser, og som forankres i det lovfestede klimamålet for 2050. Dette vil gi myndighetene et sterkere styringsverktøy som øker sannsynligheten for at norske klimagassutslipp reduseres i tråd med 2050-målet.

Grønn bok må bli en gjennomføringsplan

Regjeringens klimastatus og -plan (Grønn bok) bør bli en reell gjennomføringsplan for klimapolitikken. Den må tydeliggjøre hvilke tiltak som skal gjennomføres, når de skal iverksettes og hvem som har ansvar for oppfølgingen. Inntil det etableres karbonbudsjetter – som det vil være naturlig å rapportere på i Grønn bok – bør det legges til grunn at Norges klimamål i all hovedsak skal nås gjennom innenlandske utslippskutt og i samarbeid med EU.

Grønn bok bør også se klima- og naturhensyn og energiomstillingen i sammenheng. Den bør rapportere både om fremdrift og om konkrete tiltak innen fornybar energiproduksjon og energieffektivisering, ettersom mange klimatiltak forutsetter økt tilgang på strøm.

Grønn bok bør legges frem som en egen sak for Stortinget og ikke bare som et vedlegg til statsbudsjettet, slik at man kan sørge for en årlig debatt om regjeringens oppfølging av klimamålene.

Åpenhet om kostnader

Grønn bok må synliggjøre og drøfte kostnader ved ulike klimatiltak. Ulike former for kvotekjøp medfører kostnader for staten. Ved manglende utslippskutt i Norge, øker behovet for kvotekjøp. I noen tilfeller kan kostnader også bli forskjøvet fra næringslivet til staten. Regjeringen må sørge for åpenhet rundt alternativene, slik at Stortinget kan ta informerte beslutninger.

Klimaoppdrag i alle departement og etater

Fra og med budsjettåret 2024 ble det for første gang i en fellesføring (pålegg i tildelingsbrevene til alle departementer og etater) gitt nye krav om at statlige virksomheter skal arbeide systematisk for å redusere klimagassutslipp, naturfotavtrykk og energibruk (Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet, 2025). I tillegg skal virksomhetene vurdere hvordan de blir påvirket av konsekvenser av klimaendringene. Fellesføringer vedtas årlig av regjeringen, og departementene er ansvarlige for å ta fellesføringene inn i tildelingsbrevene til underliggende virksomheter og følge disse opp. Fellesføringene gjelder også for departementene. Fremover må kravene konkretiseres slik at alle departement og underliggende etater bidrar til omstillingen av Norge til et lavutslippssamfunn i 2050.

Et uavhengig klimaråd

Det bør opprettes et uavhengig klimaråd som frembringer nye ideer, gir råd om innretningen av klimapolitikken og som samtidig er offisiell vaktbikkje. En gang i året bør klimarådet gi ut en rapport som vurderer regjeringens klimainnsats, ser denne i sammenheng med relevante natur- og energispørsmål, og gir anbefalinger om veien videre. Tidspunktet for den årlige rapporten bør tilpasses når Stortinget skal behandle Grønn bok. Klimarådet skal operere uavhengig av regjeringen og fagorganer som Miljødirektoratet.

Videreføre klimasamarbeidet med EU

Norge bør, så langt det er mulig, bidra aktivt til å utvikle EUs klimaregelverk for perioden etter 2030. Det vil gjøre oss bedre forberedt på å ta regelverket inn i EØS-avtalen når det er klart. Samtidig må etterslepet i EØS-avtalen tas ned, og nytt regelverk må tas inn raskest mulig. Også direktiver i «ytterkant» av EØS-avtalen bør tas inn i norsk rett. Dette inkluderer regelverk knyttet til arealbruk og natur. Parallelt haster det med å avklare en rekke utestående spørsmål om rammene for norsk klimapolitikk og klimamålet for 2030, blant annet hvordan bokføringen av kvoter skal fordeles mellom Norge og EU. Dette må avklares snarest mulig for å sikre tydeligere styrings signaler, og redusere usikkerheten mest mulig.

Utslippskutt i Norge

OPPSUMMERING

Klimaomstillingen er i gang, men det går for sakte. Det trengs sterkere gjennomføringskraft i klimapolitikken.

- UFF-rammeverket må bli obligatorisk i alt statlig utredningsarbeid, slik at man alltid prioriterer å unngå utslipp og ressursbruk.
- CO₂-prising må gjelde alle utslipp, trappes opp over tid, og få virke.
- Statens inntekter fra økte CO₂-avgifter bør tilbakebetales folk og bedrifter.
- Det må stilles strengere klimakrav til industribedrifter som mottar CO₂-kompensasjon.
- Det må etableres en langsiktig og forutsigbar støtteordning for karbonfangst og -lagring (CCS) i industri og avfallsforbrenning.
- Nasjonal transportplan (NTP) må bli en plan for redusert transportbehov, endret reisemiddelbruk og for raskere innfasing av nullutslippsteknologi.
- Det må fastsettes et nasjonalt mål om reduksjon i biltrafikken, og veipricing må innføres snarest.
- Raskere innfasing av utslippsfrie varebiler, lastebiler og maskiner bør stimuleres gjennom opptrapping av engangsavgift og årsavgift på fossile alternativer.
- Planlegging av tredje rullebane på Gardermoen, Hordfast og Nord-Norgebanen bør stanses.
- Åpning av nye leteområder og utbygging av ny gassinfrastruktur i Barentshavet må avvises.
- Kjøtt må ilegges høyere avgift, mens fisk, frukt og grønt gis lavere avgifter.
- Forsvarsløftet må også bli et løft for utslippskutt og klimateknologi.

Anbefalinger fra Klimaråd

Tiltak på tvers av sektorer

- **Satsing på forskning og utvikling:** For å nå klimamålene trenger vi løsninger som enten ikke finnes ennå, eller som fortsatt er for dyre eller lite utviklet til å brukes i stor skala. Derfor er økt satsing på forskning og utvikling avgjørende. Forskning kan gi oss ny, bedre og billigere teknologi. Samtidig gir forskning viktig kunnskap om hvordan klimaet og naturen påvirkes, og om hvordan samfunnet kan gjennomføre omstillingen på en rettferdig og effektiv måte. Forskning kan også bidra til å forstå hvordan klimapolitikk oppleves av folk, og hva som skal til for å bygge bred støtte i befolkningen. Uten ny kunnskap og nye løsninger – både teknologiske og samfunnsmessige – blir det vanskeligere å kutte utslipp raskt nok og samtidig sikre oppslutning om omstillingen.
- **Tilgang på utslippsfri strøm:** Elektrifisering er en hovedstrategi for å kutte utslipp, men den forutsetter at det er kraft og nettkapasitet tilgjengelig. Mange industri- og næringsaktører står i nettkø. Det er en betydelig risiko for at mangel på kraft og nett kan forsinke klimaomstillingen i Norge.
- **Integrering av UFF-rammeverket i samfunnsplanleggingen:** All offentlig samfunnsplanlegging og store utbyggingsprosjekter må vurderes opp mot UFF-rammeverket. UFF-rammeverket, som er illustrert i figur 3.5, innebærer at utslipp og unødige naturinngrep unngås og reduseres ved at aktivitet *unngås, flyttes og forbedres*. Utredningsinstruksjonen må endres slik at UFF-rammeverket blir et obligatorisk verktøy i alt statlig utredningsarbeid, inkludert perspektivmeldingen, konseptvalgutredninger (KVU), kvalitetssikringsordninger (KS1) og offentlige utredninger (NOU).
- **Sirkulær økonomi som klimavirkemiddel:** Mer effektiv bruk av materialer og ressurser gjennom sirkulære verdikjeder kan bidra til utslippsreduksjoner på tvers av sektorer – fra råvareuttak og industri til avfallsbehandling og bygg. For å realisere dette potensialet må regjeringen i 2026 følge opp *Samfunnsoppdraget for sirkulær økonomi* med konkrete virkemidler, både økonomiske og regulatoriske. Det inkluderer rask innlemmelse av relevant EU/EØS-regelverk for økt sirkularitet, som for eksempel EUs økodesignforordning, forordningen for kritiske råvarer og direktivet om rett til reparasjon av varer. Det bør også innføres avgifter på primære råvarer, innrettet slik at de fremmer ombruk og materialgjenvinning. Dette vil redusere utslipp fra råvareuttak og produksjon, og styrke insentivene for økt sirkularitet.
- **Generelle økonomiske virkemidler:** Riktig prising av utslipp og naturinngrep er grunnleggende for at beslutninger i offentlig og privat sektor trekker i retning av lavere utslipp og mindre naturtap. Følgende prinsipper bør ligge til grunn:
 - **Forurenser skal betale:** Dette er et godt prinsipp som må ligge til grunn for all utvikling av klima-, energi-, og naturpolitikken. Skattekommisjonens arbeid våren 2026 bør kunne ut i en bred skattereform som innrettes slik at utslipp og naturinngrep *unngås*, mens atferd som reduserer utslipp og inngrep i naturen premieres.
 - **Høyere og mer forutsigbar CO₂-avgift:** Regjeringen bør legge frem en plan for videre opptrapping av CO₂-avgiften forbi 2035 og frem mot 2050. Opptrappingen av CO₂-avgiften må ta utgangspunkt i at Norge har lovfestet et klimamål om 90-95 prosent kutt i utslippene innen 2050.
 - **CO₂-prising må få virke:** CO₂-avgift bør dekke all aktivitet som gir utslipp, og økte CO₂-avgifter må ikke motvirkes av andre avgiftsreduksjoner som nuller ut priseffekten. CO₂-prising virker i sammenheng med andre virkemidler som nærings-, innovasjon- og skattepolitikk. Dette betyr at både kvoteplikt og avgifter (supplerende virkemiddelbruk) kan være riktig og nødvendig for å fremme utslippsreduksjoner
 - **Tilbakebetal CO₂-avgift til folk og bedrifter:** Når CO₂-avgiftene økes, bør inntektene føres tilbake til folk og næringsliv. En slik tilbakebetaling kan styrke legitimiteten for den varslede CO₂-avgiftsøkningen og bidra til at klimapolitikken blir mer sosialt utjevne. Inntektene fra CO₂-avgiften er dessuten midlertidige – ettersom utslippene skal ned over tid – og bør derfor ikke brukes til å finansiere varige offentlige utgifter, men tilbakeføres på en måte som understøtter omstillingen.

Landtransport og luftfart

- **Transportpolitikken må legge klima- og naturmålene til grunn:** Vi trenger nye rammer for transportpolitikken. Redusert transportbehov, endret reisemiddelbruk og raskere innfasing av nullutslippsteknologi må gå hånd i hånd. Nasjonal transportplan (NTP) må omgjøres til et reelt planverktøy forenelig med målet om netto null klimagassutslipp innen 2050. Regjeringen bør umiddelbart stanse pågående planlegging av prosjekter som enten ikke *blir* realisert fordi de er for kostbare, som ikke *bør* realiseres fordi de er samfunnsøkonomisk ulønnsomme, eller som *vil øke* klimagassutslippene betydelig og/eller medføre store naturinngrep. Tredje rullebane på Gardermoen, Hordfast og Nord-Norgebanen er eksempler på prosjekter som bør stanses, slik at ressursene kan omdisponeres til tiltak med positiv effekt for klima og natur.
- **Plan for å redusere biltrafikk:** Det bør fastsettes et nasjonalt mål om reduksjon i biltrafikken. Statens vegvesen bør få i oppdrag å utarbeide en helhetlig strategi for å nå målet. Strategien må inkludere konkrete og forpliktende tiltak som øker andelen reiser til fots og med sykkel, samt styrker kollektivtransportens konkurransekraft og kapasitet. En plan for redusert biltrafikk bør inkludere innføring av veipricing. Regelverket må utformes slik at det i tillegg til å begrense trafikken også stimulerer overgang til utslippsfri transport.
- **Bruke avgifter for å akselerere overgangen til utslippsfri veitransport:** Avgifter bør brukes mer aktivt for å øke tempoet i overgangen til utslippsfrie kjøretøy. Det bør vedtas en opptrappingsplan for engangsavgiften for fossile varebiler, lastebiler og maskiner, i tillegg bør den miljødifferensierte årsavgiften for fossile kjøretøy økes. For at den varslete opptrappingen av CO₂-avgiften skal få full effekt på drivstoffprisene, er det viktig å unngå å redusere veibruksavgiften samtidig.
- **Utslippsfrie bygge- og anleggsplasser:** Det offentlige bør stille krav til nullutslipp ved bygge- og anleggsplasser i anskaffelser, kombinert med støtteordninger for innkjøp av nullutslippsmaskiner. Kravene bør trappes gradvis opp etter en forutsigbar plan – fra dagens nivå mot 100 prosent nullutslipp innen 2035.
- **Større handlingsrom for kommunene:** Kommunene bør få myndighet til å utforme lokale bestemmelser som kan redusere transportbehovet og fremskynde overgangen til nullutslippsløsninger. Det innebærer blant annet å kunne øke takstene i bomringene for nye fossile kjøretøy, å kreve at private aktører (for eksempel kjøpesentre) må ta betalt for parkeringsplasser, og til å etablere nullutslippssoner.
- **Dyrere å fly:** CO₂-avgiften for innenriks luftfart bør gjeninnføres, med gradvis økning frem mot 2035. Subsidier som taxfree-ordningen bør avvikles, og myndighetene bør se på muligheten for å avskaffe bonusprogrammer for flyreiser. Regjeringen bør også innføre en generell avgift på flyfrakt til/fra land utenfor EØS.

Jordbruk

- **Klimaavtalen med jordbruket bør fornyes:** Dagens klimaavtale mellom jordbruksorganisasjonene og staten har ikke hatt ønsket effekt – den er for lite forpliktende til å fungere som et effektivt styringsverktøy for utslippskutt. Dagens avtale bør derfor erstattes. En ny avtale må inneholde konkrete og ambisiøse mål, konkrete tiltak og tydeliggjøre partenes ansvar for å redusere utslippene og øke opptaket av karbon. Oppfølging av sektorens klimaomstilling må bli en mer sentral del av de årlige jordbruksoppgjørene.
- **Skatteveksling for sunnere og mer klimavennlig kosthold:** Å redusere kjøttforbruket i tråd med kostholdsradene kan gi betydelige utslippskutt. Klimaråd foreslår en skatteveksling der kjøtt ilegges høyere avgift – for eksempel gjennom full merverdiavgift eller en særskilt kjøttavgift – samtidig som fisk, frukt og grønt gis tilsvarende lavere avgifter. Samtidig bør det innføres et forbud mot at butikkjedene kan selge kjøtt og kjøttprodukter med tap.

Sjøfart og fiske

- **Krav til nullutslipp:** Regjeringen må sikre at det offentlige faktisk stiller krav om nullutslipp i skipsfarten der dette er teknologisk mulig. I 2026 må nullutslippskrav for offshore- og havbruksfartøy forskriftsfestes. Det bør samtidig varsles tydelig til markedet at neste anbud for kystruten Bergen–Kirkenes vil stille krav om nullutslipp. Rammene for Hurtigbåtprogrammet rettet mot fylkeskommunene må økes.
- **Lading, landstrøm og hydrogenbasert drivstoff:** Batteriteknologi muliggjør lav- og nullutslipp for stadig flere fartøystyper. For å unngå at elektrifiseringen forsinkes, må nettkapasiteten allerede nå dimensjoneres for økt lade- og landstrømbehov langs kysten. For å modne frem grønne drivstoffalternativer i markedet mener Klimaråd at Enova bør støtte både tilbuds- og etterspørselssiden for hydrogenbasert drivstoff.
- **Klimaløft for fiskeflåten:** Det trengs økt og målrettet innsats for å redusere klimagassutslippene fra fiskeflåten. Som et generelt virkemiddel bør hele næringen betale full CO₂-avgift, inkludert for fiske og fangst i fjerne farvann. Eventuelle kompensasjonsordninger må utformes slik at de ikke svekker insentivene til å redusere fossil energibruk.

Regjeringen bør legge til rette for flere demonstrasjonsprosjekter for å demonstrere ulike klimaløsninger i ulike segmenter av flåten. Det bør også foreslås endringer i fiskerireguleringene som i dag hemmer utslippsreduksjoner. Dette kan blant annet gjelde reguleringer som legger føringer for fartøyutforming, fartøystørrelse og valg av redskap. Videre bør det utredes om tildeling av fiskekvoter på sikt kan knyttes til krav om utslipp og energibruk.

Industri

- **Tettere oppfølging av bedrifter som mottar CO₂-kompensasjon:** Regjeringen bør stille tydeligere krav til klima- og energitiltaksplanene hos industribedrifter som mottar milliardstøtte gjennom CO₂-kompensasjonsordningen. Utbetaling av støtte bør i større grad knyttes til dokumentert fremdrift og gjennomføring av planlagte tiltak. Dette vil styrke ordningens legitimitet.
- **Program for utslippskutt i industrien:** For å stimulere nødvendige investeringer i kostbare klimatiltak som CCS, og fordi kvoteprisen alene ikke gir tilstrekkelig insentiv, bør det etableres et langsiktig og forutsigbart støtteprogram for store utslippsreduksjoner frem mot 2035. Programmet bør organiseres som et auksjonssystem med differansekontrakter koblet til kvoteprisen, slik at statens utbetalinger reduseres når kvoteprisen er høy. Programmet må også tilpasses relevante europeiske ordninger og initiativ, som EUs innovasjonsfond.
- **Etablere CCS-program for avfallsforbrenning:** Kommunale avfallsforbrenningsanlegg er avhengige av karbonfangst og -lagring (CCS) for å kutte utslipp. Dette er kapitalkrevende investeringer som i praksis ikke lar seg realisere uten statlig støtte. Det bør derfor etableres et nasjonalt støtteprogram for CCS rettet mot avfallsforbrenning. Programmet må gi forutsigbarhet om statens støtteandel, slik at lokale aktører kan utvikle prosjektene og fatte investeringsbeslutninger. Det bør også legges til rette for salg av verifisert karbonfjerning (CDR) fra fangst og lagring av biogen CO₂ i tråd med EUs sertifiseringsrammeverk for karbonfjerning (CRCF). EU-kommisjonen skal i løpet av 2026 vurdere om dette skal integreres i EU ETS.

Olje og gass

- **Elektrifisering eller nedstenging av felt:** Utslippene fra produksjon av olje og gass må fortsette å kuttes i tråd med målet om netto null utslipp av klimagasser i 2050. Utslippene kommer i hovedsak fra gassturbiner og kan reduseres ved å stenge ned felt, fange og permanent lagre utslippene, eller ved å erstatte gass med lokal havvind eller strøm fra land.
- **Strammere letepolitikk:** I den grad det skal letes etter nye petroleumsressurser bør det begrenses til områder som allerede er åpnet og ligger i umiddelbar nærhet til eksisterende infrastruktur. Åpning av nye leteområder og utbygging av ny gassinfrastruktur i Barentshavet bør avvises.
- **Produksjonsavgift for olje:** Det bør innføres en produksjonsavgift for olje. Dette vil gi noe lavere norsk oljeproduksjon og dermed lavere forbrenningsutslipp. Økte avgiftsinntekter bør brukes til å styrke internasjonal klimafinansiering.
- **Forbud mot nye store punktutslipp:** Etablering av nye store utslippskilder bør forbys, enten det handler om petroleumsaktivitet eller annen industri. Unntak kan tenkes dersom særlige viktige samfunnshensyn tilsier det. Slike saker bør i så fall behandles særskilt i Stortinget.

Forsvaret

Langtidsplanen for Forsvaret innebærer at det samlet skal brukes 1 624 milliarder kroner på forsvar fram mot 2036 – en økning på 611 milliarder kroner sammenlignet med forrige plan. For Norges utslippsutvikling og oms-tillingsevne er det avgjørende at dette forsvarsløftet også integrerer klima- og naturhensyn.

- **Klimastyring i forsvarets budsjettprosesser:** Klimastyring bør integreres i Forsvarets årlige budsjettprosesser. Det vil blant annet si at samtlige forsvarsgrener pålegges å utarbeide forpliktende klimatiltaksplaner med konkrete mål, tidsfrister og ansvarsfordeling.
- **Grønne anskaffelser:** De kommende årene skal Forsvaret gjennomføre omfattende oppgraderinger og investeringer. Dette gir en viktig mulighet til å stille ambisiøse klima- og energikrav. For eksempel bør Sjøforsvarets anskaffelse av 28 nye standardfartøy vekte lavest mulig utslipp og energibruk høyt i tildelingskriteriene. En forutsetning for at Forsvaret skal kunne ta grønne valg i anskaffelser, er tilgang til et solid kunnskapsgrunnlag i alle faser av anskaffelsen – fra utredning av konsepter til vekting av konkrete løsninger.
- **Bærekraftig flydrivstoff (SAF):** Sammen med økt bruk av simulatorer i trening er SAF et av de viktigste tiltakene for å redusere utslippene fra Luftforsvaret og øke forsyningsikkerheten. Det bør kun satses på SAF med dokumentert høy klimaeffekt, lave indirekte utslipp og bærekraftige råstoff. Norske jagerfly er godkjent for innblanding av inntil 50 prosent SAF. Det bør igangsettes et arbeid for å vurdere hvordan det kan etableres en norsk/nordisk verdikjede for produksjon og distribusjon av SAF.
- **Redusere avhengighet av sivil energiforsyning:** Forsvaret bør systematisk vurdere løsninger som styrker lokal energifleksibilitet og evne til midlertidig selvforsyning ved Forsvarets strategisk viktige installasjoner.

KAPITTEL 4:

Energiomstillingen

OPPSUMMERING

Nesten halvparten av energiforbruket i Norge er fortsatt fossilt. Potensialet er stort innen effektivisering, men mer fornybar energi må bygges, uten store tap av natur.

- Kjernen i klimaomstillingen er elektrifisering.
- Klimamålene må styre planene for nett- og kraftutbygging.
- Energieffektivisering og smartere energibruk må prioriteres høyere.
- Norge trenger også mer fornybar kraft, men det må bygges uten store naturtap.
- Norgespris må erstattes av Norgesbonus som er uavhengig av forbruk.
- Kommunenes vetorett mot vindkraft må videreføres, men den må følges av et utredningsansvar.
- Kommuner må pålegges å identifisere egnet areal til mulig ny kraftproduksjon.
- Auksjonsmodell kan utløse kraftproduksjon på areal der utbygging i mindre grad skader naturen.
- Kommuner bør sikres kraftinntekter tidligere gjennom en pre-produksjonsavgift.
- Statlig havvindsatsing bør fortsette, men flytende havvind bør prioriteres.
- Kjernekraft kan ikke bygges ut i Norge uten betydelig statlig involvering.

Anbefalinger fra Klimaråd

Klimamålene må styre kraftpolitikken

- **Kraftpolitikken må styres i lys av klimamålene:** Norge trenger betydelig mer kraft for å nå klimamålene, slik det fremgår av mange analyser. Regjeringen bør derfor legge klimamålene til grunn for den langsiktige kraftpolitikken og planlegge for et kraftsystem som er dimensjonert for å nå disse målene med betydelig reduksjon i nasjonale utslipp. I Grønn bok bør regjeringen rapportere på forventet effekt av vedtatt og planlagt politikk på utviklingen i kraftproduksjon, nettutbygging og energieffektivisering.

Energieffektivisering

- **Fra Norgespris til Norgesbonus:** Det bør etableres en alternativ strømstøtteordning, slik at husholdninger får større insentiv til å investere i energisparingstiltak og lokal strømproduksjon. Den nye støtten bør være lik for alle som bor i samme prisområde, uavhengig av strømforbruk. Norgesbonus etableres først som en parallell ordning til Norgespris, men bør fra 2029 erstatte den i sin helhet.
- **Stat og kommuner må gå foran med energisparing:** Gjennom eierskapet i bl.a. Statsbygg og Forsvarsbygg er staten en av landets største eiendomsforvaltere. Eierskapet bør brukes mer aktivt for å gjøre bygningsmassen mer energieffektiv, i tråd med samfunnets overordnede mål. Staten bør legge til rette for at også kommunene gjør tilsvarende oppgraderinger, blant annet gjennom økonomiske insentiver og tydeligere krav. Solkraft på tak og fasader, energibrønner og termisk produksjon, må sees i sammenheng med denne satsingen.
- **Stille krav til varmegjenvinning:** Datasentre er en raskt voksende næring med betydelig energibruk. Det bør derfor stilles strengere krav til energieffektivitet. Blant annet bør det innføres varmegjenvinning fra alle nye datasentre, og på sikt også fra eksisterende anlegg. Liknende krav om varmegjenvinning bør som hovedregel også stilles til annen næringsvirksomhet som har store varmetap.

Ny kraftproduksjon

- **Tre prinsipper:** Til grunn for ny kraftutbygging bør følgende tre prinsipper etableres: Beslutningsprosesser må være åpne og demokratiske, naturhensyn må ivaretas gjennom hele prosessen, og naturinngrep må prises inn i kraftprosjekters lønnsomhetsvurdering.
- **Kommunene må beholde vetorett, men med utredningsansvar:** For å sikre folkelig forankring, bør kommunene ha siste ord i spørsmål om nye kraftverk. Klimaråd vil derfor videreføre dagens vetorett. Kommunene bør ikke kunne stanse konsekvensutredninger av nye prosjekter kun gjennom prinsippvedtak, slik det har blitt i mange tilfeller for vindkraft. Innføring av utredningsansvar vil sikre at vedtak fattes basert på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag.
- **Kommuner må pålegges å identifisere areal til mulig ny kraftproduksjon:** Alle kommuner, alene eller sammen med nabokommuner, bør innen 2027 ha kartlagt arealer som kan egne seg for ny landbasert kraftproduksjon. Karbonrike arealer, inngrepsfri natur og særlig verdifulle økosystemer må holdes utenfor.
- **Auksjonsmodell bør testes ut:** NVE bør få i oppgave å gjennomføre pilotforsøk med kraftauksjoner på areal som kommuner har identifisert som egnet for kraftformål. Auksjonene bør være teknologinøytrale og tildele konsesjoner basert på kriterier som pris og minst negativ konsekvens for natur og arts mangfold. Differansekontrakter med forsiktige subsidier kan være nødvendig for å få et slikt system til å fungere.
- **Øke insentivene for ny kraftproduksjon på land:** For å gjøre vindkraft og annen kraftproduksjon på land mer attraktivt, bør det innføres en pre-produksjonsavgift som gir vertskommunen inntekter fra det tidspunktet konsesjon er gitt, men som trekkes fra ved beregningen av grunnrenteskatt.

Økt nettkapasitet

- **Prioritere utslippstunge industriområder:** Energidepartementet bør gi tydelige styringssignaler til Statnett om å prioritere styrking av transmisjonsnettet rundt de største industriområdene, der det er planlagt kraftkrevende klimatiltak. Nettutviklingen her må ligge i forkant av elektrifisering og omstilling, slik at mangel på kapasitet ikke forsinker investeringer og utslippskutt.
- **Premiere regionale nettselskaper som reduserer nettkøen:** Dagens modell for fastsettelse av regionale nettselskapers inntektsramme legger i stor grad vekt på høy kapasitetsutnyttelse. Man bør vurdere å justere inntektsmodellen slik at nettselskaper som investerer i og opprettholder tilgjengelig kapasitet – og dermed reduserer nettkøen – i større grad premieres.

Vi må samarbeide med Europa

- **EUs fornybardirektiv (2023) og bygningsenergidirektiv (2024):** Norge bør innlemme EUs tredje fornybardirektiv og EUs reviderte bygningsenergidirektiv (2024) i norsk rett. Fornybardirektivet legger blant annet opp til enklere saksbehandling og raskere utbygging av fornybar energi. Regelverket må praktiseres slik at det ikke går ut over kvaliteten på saksbehandlingen.
- **Økt krafthandel:** For å sikre effektiv utnyttelse av energiresurser og støtte den grønne omstillingen, bør Norge legge til rette for økt handel med kraft over landegrensene. Krafthandel må sees som en sentral del av strategien sammen med energieffektivisering og mer fornybar energi, og kablene til Danmark bør derfor fornyes.

Havvindsatsingen bør fortsette

- Av hensyn til forutsigbarheten til norsk næringspolitikk, er det viktig at myndighetene står ved satsingen på havvind. I fortsettelsen bør imidlertid statlige subsidier i all hovedsak rettes mot flytende havvind. Her bør Norge fortsette å være i forskningsfronten og ha som mål å være en pådriver for teknologiutvikling slik at flytende havvind etter hvert kan bli lønnsomt uten støtte.

Kjernekraft vil kreve betydelig statlig involvering

- Klimaråd har i utgangspunktet en åpen innstilling til all ikke-fossil kraft, inkludert kjernekraft. Erfaringer fra Europa viser imidlertid at ny kjernekraft er både dyrere og mer tidkrevende å realisere enn annen kraftproduksjon. Norge er dessuten i en annen posisjon enn mange andre europeiske land, da vi har god tilgang på egne energiresurser og har et fleksibelt, fornybart vannkraftsystem som basis for energiforsyningen, og i tillegg mangler den nødvendige tekniske kompetansen for kjernekraft.
- Også om kapitalen er privat, vil kjernekraft kreve omfattende offentlig involvering. Staten vil måtte bruke betydelige ressurser på blant annet å sikre stabil og sikker tilgang på anriket uran, etablere og drifte nye sikkerhets- og beredskapsregimer, samt sørge for forsvarlig, langsiktig håndtering og lagring av radioaktivt avfall. Skulle kjernekraft over tid vise seg å bli vesentlig billigere og raskere å bygge ut, og det utvikles robuste og trygge løsninger for avfallshåndtering, skal det ikke utelukkes at kjernekraft kan få en rolle i fremtidens norske energisystem. Klimaråd ser det imidlertid ikke som hensiktsmessig, verken basert på klima, nasjonal forsyningsikkerhet eller samfunnsøkonomi, at Norge går foran i et kostbart og usikkert teknologiløp. Derimot bør Norge i tiden fremover, grunnet utviklingen globalt og behovet for kunnskapsberedskap og samfunnsikkerhet, ivareta nukleær kompetanse, inkludert på kjernekraft.

Kampen om arealene

OPPSUMMERING

Vi bygger ned for mye natur, og vi forringer for mye natur. Det svekker både biologisk mangfold og naturens evne til å lagre karbon og levere økosystemtjenester. Denne utviklingen må vi snu.

- Arealbruksendringer gir store klimagassutslipp og svekker naturens karbonopptak.
- Norges arealbrukssektor risikerer å gå fra karbonlager til utslippskilde.
- Arealnøytralitet bør fastsettes som overordnet prinsipp for samfunnsutviklingen og det bør det settes et nasjonalt tak på årlig nedbygging av naturareal.
- Kostnadene ved naturinngrep må synliggjøres. Naturavgift bør innføres snarest mulig.
- Staten må sikre bedre samsvar mellom nasjonale mål og rammene for lokal arealpolitikk.
- Skog- og arealbrukssektoren bør ha egne, separate klimamål for utslipp og opptak.

Anbefalinger fra Klimaråd

Arealnøytralitet som overordnet prinsipp

Selv med ambisiøse mål for bevaring og restaurering av natur, har takten på nedbygging av natur økt de siste årene. Denne utviklingen må snus, og det krever tydelige styringssignaler. Arealnøytralitet bør derfor fastsettes som overordnet prinsipp for samfunnsutviklingen, med tydelige forventninger om at dette følges opp på alle forvaltningsnivåer, i alle sektorer og for alle samfunnsaktører. Etter hvert som data og metoder for naturregnskap blir bedre, bør målet endres til å bli et naturnøytralitetsmål. (Se boks.)

Et nasjonalt arealbudsjet

Fra 2026 skal Norge rapportere et årlig naturregnskap til FN, samtidig som vi rapporterer på andre bidrag under naturavtalen (Klima- og miljødepartementet, 2026b). For å gjøre det arbeidet som går inn i denne rapporteringen mer handlingsorientert, foreslår vi at det utarbeides et nasjonalt arealbudsjet som kan fungere som et planleggingsverktøy for arealforvaltningen.

Tak på nedbygging

Som en del av arealbudsjetet bør det settes et nasjonalt tak på årlig nedbygging av naturareal, slik Miljødirektoratet skisserer (Miljødirektoratet, 2026a). Arealbruk innenfor disse rammene skal prioriteres til samfunnsnyttige formål, definert som «fornybar kraftproduksjon, kraftledninger, forsvarsformål og samfunnskritisk digital infrastruktur». Det følger da at nedbygging til andre formål må nedprioriteres (Klima- og miljødepartementet, 2024d). Det nasjonale taket på nedbygging skal gradvis skjerpes. På sikt skal det til null.

Innføring av naturavgift og krav til restaurering

Det bør innføres en naturavgift, som gjør at inngrep i naturen får en pris. Kostnaden ved inngrep må settes så høy at den gir reelt insentiv til å unngå unødvendige naturinngrep, velge mer naturvennlige løsninger når det faktisk gjøres naturinngrep, og/eller at den speiler kostnaden ved å restaurere tilsvarende ødelagt natur. Formålet er å unngå eller redusere naturødeleggelser, ta i bruk grå arealer, stimulere til nytenking innen arealkrevende sektorer og næringer, samt å finansiere restaurering av natur.

Regional og lokal oppfølging

Den nasjonale politikken må følges opp regionalt. Kommunene skal fortsatt ha siste ord i egen arealpolitikk, men innenfor et nasjonalt styringssystem med klare rammer og bedre regional samordning. Staten må sørge for at kommunene får tilgang til ressurser og relevant kompetanse til dette, og legge til rette for tettere regionalt samarbeid mellom de ulike forvaltningsnivåene. Rammene og standardiserte system for arealregnskap på lokalt nivå må raskt på plass for å gjennomføre og følge opp mål om arealnøytralitet. Store kategorier av natur, som skog, myr og truet natur, er viktigst.

Effektivt vern

Karbonrike arealer, inngrepsfri natur, prioriterte arter og utvalgte naturtyper (Miljødirektoratet, 2025g), trua natur og andre særlig verdifulle økosystemer må sikres effektivt vern, i tråd med målene i Naturavtalen. Stortinget må sikre at forbudet mot nedbygging av myr (Miljødirektoratet, 2025h) utformes strengt, slik at det ikke åpner for mange unntak eller vide dispensasjonsmuligheter.

Ny skogpolitikk

Virkemidlene i skogpolitikken bør innrettes slik at den stående skogen lagrer mest mulig CO₂. Det innebærer blant annet lengre omløpstid, slik at skogen er eldre når den hogges, og dermed har lagret mer karbon. Fjerning av miljøskadelige støtteordninger, som for eksempel tilskudd til hogst i bratt terreng og subsidier til skogsbilveier, er egnede virkemidler. Frivillig skogvern, som er et positivt virkemiddel, vil ha samme virkning. Skogbruksloven bør revideres slik at den bedre ivaretar miljøhensyn, klimarisiko, og skogens rolle som karbonlager.

Separate mål for stans av naturtap og økt karbonlagring

Norge bør lovfeste separate klimamål for økt opptak i skog og for reduserte utslipp fra nedbygging av natur, selv om dette ikke ble meldt inn som del av vår forpliktelse under Parisavtalen. Dette vil gi mer forutsigbare styrings signaler for økt karbonlagring, bevaring av natur og styrket biologisk mangfold. Det trengs en helhetlig nasjonal arealpolitikk, både på land, i kystsonen og til havs.